ଇ.ଆଇ.ଏ.୨୦୨୦ ପରିବେଶ କ୍ଷୟକୁ ଆଇନଗତ ମାନ୍ୟତା ପ୍ରଦାନ କରି ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ଦୁର୍ବଳ କରୁଛି ବୋଲି ପରିବେଶବିତମାନେ ଏମ.ଓ.ଇ.ଏଫ.ସି.ସି **(MoEFCC)** ପାଖେ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି

ପ୍ରେରଣା ସିଂ ବିନ୍ଦ୍ରା ଓ ବୈଶାଳୀ ରା□ତ

ଅନୁବାଦ - ଶୁଭଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାରିକ

ଓ ସୌମିତ କୁମାର ମହାନ୍ତ

ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୨୦ରେ ପରିବେଶ, ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ(MoEFCC) ଦ୍ଵାରା ପରିବେଶ ପ୍ରଭାବ ଆକଳନ ୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା। ଯେହେତୁ ସମସ୍ତ ନୂତନ ଭିତ୍ତିଭୂମି ପ୍ରକଳ୍ପ, ବିଦ୍ୟମାନ ସଂରଚନାଗୁଡିକର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ, ଯେପରି ରାସ୍ତା ନିର୍ମାଣ, ଖଣି ପ୍ରକଳ୍ପ, କାରଖାନା, ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଉତ୍ପାଦନ ଗୁଡ଼ିକର ଏକ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ପରିବେଶ ପ୍ରଭାବ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଏଣୁ ଏହା ଏକ ଗୁରୁତ୍□ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଜ୍ଞପ୍ତି । ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକ ପରିବେଶ ଉପରେ କିପରି ପ୍ରଭାବ ପକାଇବ ତାହା ରିପୋର୍ଟ ଆକଳନ କରିବା ସାପେକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ ଏକ ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ଅନୁମୋଦନ କିମ୍ବା ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବା MoEFCCର ବିଚାରଧୀନ ଅଟେ। ବ୍ୟବସାୟରେ ସହଜତାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା ପାଇଁ ଏହି ବିଜ୍ଞପ୍ତିରେ ମୌଳିକ ଭାବେ ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷାକୁ ଖଣ୍ଡନ କରାଯାଇଛି। ଏହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକଙ୍କ ସୁସ୍ଥ ପରିବେଶର ଅଧିକାରକୁ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ କରିଥାଏ ଏବଂ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ନଷ୍ଟ କରିଥାଏ।

ଆମେ ଇ.ଆଇ.ଏ.୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନା ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବାକୁ ଏବଂ ଏହା ବଦଳରେ ଦେଶର ପରିବେଶ, ଜଙ୍ଗଲ, ପ୍ରାକୃତିକ ପରିସଂସ୍ଥା ଏବଂ ବନ୍ୟଜୀବନକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ୨୦୦୬ ଅଧିନିୟମକୁ ସୁଦୃଢ କରିବା ପାଇଁ MoEFCCକୁ ଏକ ଚିଠି ପଠାଇଛୁ । ଆମର ସମୀକ୍ଷା ଜଙ୍ଗଲ, ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ, ପ୍ରାକୃତିକ ପରିସଂସ୍ଥା, ପ୍ରଭାବିତ ସ୍ଥାନୀୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଏବଂ ଦେଶର ନାଗରିକଙ୍କ ଉପରେ ଇ.ଆଇ.ଏ.୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନାର ପ୍ରଭାବକୁ ଆଲୋକପାତ କରେ । ଆମ ଦ୍ଵାରା (ପ୍ରେରଣା ସିଂ ବିନ୍ଦ୍ରା ଏବଂ ବୈଶାଳୀ ରା□ତ) ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏହି ଚିଠିରେ ୧୧୦ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗବେଷକ, ପରିବେଶବିତ, ସଂରକ୍ଷଣବାଦୀ ତଥା ଅନ୍ୟ ସହଯୋଗୀ ଦସ୍ତଖତକାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜାତୀୟ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ବୋର୍ଡ, ବ୍ୟାଘ୍ର ପ୍ରକଳ୍ପ, ଜଙ୍ଗଲ ପରାମର୍ଶଦାତା କମିଟି, ଜାତୀୟ ବାଘ ସଂରକ୍ଷଣ ପ୍ରାଧିକରଣ ଓ ବହୁ ରାଜ୍ୟ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ବୋର୍ଡର ପୂର୍ବତନ ସଦସ୍ୟସହ ପୂର୍ବତନ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଦସ୍ତଖତ କରାଯାଇଛି। ଆମେ ସମସ୍ତ ଆଗ୍ରହୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଏହି ଚିଠିକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି, ଏହାକୁ ଉତ୍ସ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମତାମତ ପଠାଇବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରୁଛୁ ।

୧୧ ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୨୦ ପର୍ୟ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଅଧିସୂଚନା ପାଇଁ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟକୁ ଆମନ୍ତ୍ରିତ କରାଯାଉଛି ଏବଂ ଏହାକୁ eia2020moefcc@gov.inରେ MoEFCCକୁ ଇମେଲ କରିପାରିବେ।

ଲେଖକମାନେ ଇ.ଆଇ.ଏ.୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନାର ସମୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଗୋଆ ଫାଉଣ୍ଡେସନ, ବିନ୍ଧ୍ୟ ବଚାଓ , କାଞ୍ଚି କୋହଲି ଆଣ୍ଡ ମଞ୍ଜୁ ମେନନ ଅଫ ଦି ସେଣ୍ଟର ଫର ଫାଉଣ୍ଡେସନ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର କାର୍ୟ୍ୟକୁ ପ୍ରାପ୍ତିସ୍□ୀକାର କରିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି।

– – –

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ଜାବେଦକରଜୀ,

କେନ୍ଦ୍ର ପରିବେଶ, ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମନ୍ତ୍ରୀ

ଇନ୍ଦିରା ପର୍ଯ୍ୟାବରଣ ଭବନ, ଜୋର ବାଗ

ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀ

୧୦ ଜୁଲାଇ ୨୦୨୦

ବିଷୟ: ପରିବେଶ ପ୍ରଭାବ ଆକଳନ ୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନା ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବାକୁ ନିବେଦନ

ଶ୍ରୀ ଜାବେଦକରଜୀ,

ଆମେ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଶର ସଚେତନ ନାଗରିକ ଭାବରେ ଲେଖୁଛୁ ଯେ, ପରିବେଶ ପ୍ରଭାବ ଆକଳନ ୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନା ଯାହା ପରିବେଶ, ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ(MoEFCC) ଦ୍ଵାରା ୨୩ ମାର୍ଚ୍ଚ, ୨୦୨୦ରେ ପ୍ରଚାର କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ୧୧ ଅଗଷ୍ଟ, ୨୦୨୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମତାମତ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଇଛି।

ପରିବେଶ ପ୍ରଭାବ ଆକଳନ ହେଉଛି ଏକ ଗୁରୁତ୍□ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିୟମାବଳୀ ଯାହା ମାଧ୍ୟମରେ ବିଭିନ୍ନ ବିକାଶମୂଳକ ପ୍ରକଳ୍ପ, ଜମି ବ୍ୟବହାର, ଜଙ୍ଗଲ ବିନିଯୋଗ, ଶିଳ୍ପ ପ୍ରଦୂଷଣ ଇତ୍ୟାଦିର ପ୍ରଭାବ ଅଧ୍ୟୟନ କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ବିକାଶମୂଳକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାରେ ସୂଚନାଯୋଗ୍ୟ ସମୀକ୍ଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍□ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିଗ ଯାହା ଆମକୁ ଇ.ଆଇ.ଏ. ୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନାସାରା ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି ତାହା ହେଉଛି ଏହାର ମୂଳ ନିୟମ, ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ, ୧୯୮୬ ପଛରେ ଥିବା ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସହ ଖାପ ଖାଉଛି କି ନାହିଁ। ଇ.ଆଇ.ଏ.୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନା ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟ ପରିସୀମାକୁ ଗୁରୁତ୍□ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସଙ୍କୁଚିତ କରେ, ଏବଂ ଭିତ୍ତିହୀନ ଭାବରେ ଇ.ଆଇ.ଏ. ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରେ;

●ଏହା ନିୟାମକ ତଦାରଖର କଠୋରତା ଏବଂ ସଂଖ୍ୟାକୁ ବହୁ ମାତ୍ରାରେ ହ୍ରାସ କରେ ।

●ବିଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପଗୁଡିକ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ପାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହଁନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ପୁନଃର୍ବିଚାର କରିବା।

●ସେମାନଙ୍କର ପରିସର ଏବଂ ଅବଧି ହ୍ରାସ ସହିତ ସର୍ବସାଧାରଣ ଶୁଣାଣିରେ ଆପୋଷ ସମାଧାନ କରିବା ।

●ପରିବେଶ ଉଲ୍ଲଂଘନକୁ ସ୍□ାଭାବିକ କରିବା ।

ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିନିୟମ ୧୯୮୬ର ଧାରା ୩, ଉପ-ଦଫା(୧) ଅନୁଯାୟୀ, ପରିବେଶର ଗୁଣବତ୍ତାକୁ ସୁରକ୍ଷା ତଥା ଉନ୍ନତି କରିବା ତଥା ପରିବେଶ ପ୍ରଦୂଷଣକୁ ରୋକିବା, ହ୍ରାସ କରିବା ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ପଦକ୍ଷେପ ନେବାକୁ କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ। ତେଣୁ କରି ଇ.ଆଇ.ଏ. ୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନା କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ କ୍ଷମତା ନିୟନ୍ତ୍ରଣାଧୀନ।

ଇ.ଆଇ.ଏ. ୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନା ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବ ପରିବେଶ ପ୍ରଭାବ ଆକଳନକୁ ଅସୁବିଧାରେ ପକାଇଥିବା ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବାରେ ବହୁତ ଦୁର୍ବଳ ଅଟେ। ଉଦାହରଣ ସ୍□ରୂପ, ଜନଶୁଣାଣିର ଜଟିଳ ପ୍ରକ୍ରିୟା, ଏକତ୍ରିତ ପରିବେଶ ପ୍ରଭାବ ଆକଳନର ଅଭାବ, ଇ.ଆଇ.ଏ. ରିପୋର୍ଟକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପଦେବାରେ ସ୍□ଚ୍ଛତାର ଅଭାବ, ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରିବାରେ ବିଫଳତା, ଅନୁପାଳନର ଅଭାବ

ଉପରେ ନଜର ରଖିବା କିମ୍ବା ଉଲ୍ଲଂଘନକାରୀଙ୍କୁ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ରଖିବା ଇତ୍ୟାଦି। ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଇ.ଆଇ.ଏ. ୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନା କେବଳ ଏହିପରି ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ବଢାଇବ ଏବଂ ଭାରତରେ ପରିବେଶର ଅବନତି ହାରକୁ ଆହୁରି ବଢାଇବ, ଯେଉଁଠି ବିଶ୍□ର ପରିବେଶ ପ୍ରଦର୍ଶନ ସୂଚକାଙ୍କରେ ୨୦୧୮ ମସିହାରେ ୧୮୦ଟି ଦେଶ ମଧ୍ୟରୁ ୧୭୭ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା। ତାହା ୨ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ୨୦୧୬ରେ ୩୬ ସ୍ଥାନ ଖସିଛି।

ତେଣୁ ଆମେ ସବିନୟ ଭାବେ କେନ୍ଦ୍ର ପରିବେଶ, ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି, ଇ.ଆଇ.ଏ.୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନା ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଇ ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତେ, ଇ.ଆଇ.ଏ.୨୦୦୬କୁ ସୁଦୃଢ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଉ।

ଇ.ଆଇ.ଏ.୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନାକୁ ନେଇ ଆମର ମୁଖ୍ୟ ଚିନ୍ତାଗୁଡ଼ିକ ହେଲା:

୧. ପ୍ରଚଳିତ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀଗୁଡ଼ିକର ଆଇନକରଣ

ଇ.ଆଇ.ଏ. ୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନା ପରିବେଶ ଶାସନ ନୀତିର ସତର୍କତାମୂଳକ ମୂଳତତ୍ତ୍□କୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ପ୍ରତିବାଦ କରେ । ଏହା ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀର ବୈଧତାକୁ ଆଇନଗତ କରେ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଯେଉଁଠାରେ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ବିନା ଏକ ପ୍ରକଳ୍ପ ଆସିଛି, ସେହି ପ୍ରକଳ୍ପ ଚାଲୁ ରହିପାରିବ । ଏହିପରି, ଉଲ୍ଲଂଘନକୁ ସ୍□ାଭାବିକ କରିବା ପାଇଁ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ପ୍ରସ୍ତାବ ରଖିଛି ତାହା ଘଟିପାରେ, ଯେତେବେଳେ କି ଏହା ଆଇନ ଉଲ୍ଲଂଘନକାରୀ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରସ୍ତାବକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଠୋର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ ଏବଂ ଉଲ୍ଲଂଘନକାରୀ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକୁ ବନ୍ଦ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି।

ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ପରବର୍ତ୍ତୀ ନିୟମାବଳୀର ଭୟଙ୍କର ପରିଣାମର ଏକ ଉଦାହରଣ ହେଉଛି ୭ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୨୦ରେ □ିଶାଖାପାଟଣାରେ ଥିବା ଏଲଜି ପଲିମର କାରଖାନାରେ ଗ୍ୟାସ୍ ଲିକର ଘଟଣା, ଯାହା ଦ୍ଵାରା ୧୨ ଜଣଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଥିଲା ଏବଂ ଶହ ଶହ ଲୋକ ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇପଡିଥିଲେ। ଏହି ୟୁନିଟ୍ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ(EC) ବିନା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା, ଏବଂ ଏକ ପ୍ରଚଳିତ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ଅନୁଦାନ ପାଇଁ ବିବେଚନା କରାଯାଉଥିଲା ।

ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ବିନା ଏପରି ଅନେକ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ଚାଲୁଅଛି, ଯାହା ଉଭୟ ପରିବେଶ ଏବଂ ମାନବ ସ୍□ାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ ବିପଦଜନକ ଏବଂ □ିଶାଖାପାଟଣା ଭଳି ଦେଖାଯାଉଥିବା ପରିବେଶ ବିପର୍ଯ୍ୟୟର ସମୟ ବୋମା କେତେବେଳେ ଫୁଟିଯିବ ତାହା କହିହେବ ନାହିଁ। ଚିନ୍ତାଜନକ ଭାବେ, ନିର୍ମାଣ ଏବଂ ସ୍ଥାପନ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଖଣି ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକ ପାଇଁ ପୂର୍ବ ଇ.ସି.ଗୁଡିକ ନୂତନ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ଅନୁଯାୟୀ ୫୦ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୈଧ ହୋଇପାରେ, ଇ.ଆଇ.ଏ. ୨୦୦୬ ବିଜ୍ଞପ୍ତିରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥିବା ଅବଧି ଠାରୁ ୨୦ବର୍ଷ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଛି।

ଭିତ୍ତିଭୂମି ପ୍ରସାରଣ ପାଇଁ ଏହିପରି ପ୍ରଚଳିତ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଜୈବ ବିବିଧତା ମୂଲ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ଏବଂ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ପରିବେଶକୁ ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତି ଘଟାଉଥିବାର ଜଣା ପଡିଛି। ପ୍ରକୃତି କ୍ଷୟକୁ ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ ଦ୍□ାରା ପୂରଣ କରିବା ଏକ ଭ୍ରାନ୍ତଧାରଣା ଅଟେ, କାରଣ ଜଳ, ବାୟୁ, ମୃତ୍ତିକାର ଗୁଣବତ୍ତା କ୍ଷୟ ହେବ, ପରିସଂସ୍ଥା ଏବଂ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ତଥା ମାନବ ସ୍□ାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ପଡୁଥିବା କୁପ୍ରଭାବ ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ।

ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ ବିନା ଅନୁମତିରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପ କିମ୍ବା ପ୍ରକଳ୍ପ ଶେଷ ହେଲାପରେ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ପାଇବାକୁ ସିଧାସଳଖ ଭାବେ ନାକଚ କରିଥାଏ। ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ, ବିଭିନ୍ନ ହାଇକୋର୍ଟ ଏବଂ ଜାତୀୟ ସବୁଜ ଟ୍ରିବ୍ୟୁନାଲ୍ ଦ୍ଵାରା ପୂର୍ବ ଅଦାଲତର ରାୟ ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରଚଳିତ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ମାମଲା ବିଚାରକୁ ବେଆଇନ ଏବଂ ନିନ୍ଦା କରାଯାଇଛି। ଗତ ୦୧.୦୪.୨୦୨୦ରେ ଆଲେମ୍ବିକ୍ ଫାର୍ମାସ୍ୟୁଟିକାଲ୍ସ ଲି. ବନାମ ରୋହିତ ପ୍ରଜାପତି ଙ୍କ ସିଭିଲ ଅପିଲ ନଂ. ୧୫୨୬/୨୦୧୬ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ଶୁଣାଣି କରିଛନ୍ତି ଯେ, ପ୍ରଚଳିତ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ପରିବେଶ ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ରର ଉଲ୍ଲଂଘନ କରୁଛି। ସେହିପରି ୨୦୧୩ରେ ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ସମିତି ବନାମ କେରଳ ସରକାର ମାମଲାରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ କହିଥିଲେ ଯେ ପୂର୍ବ

ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ନ ପାଇ ପ୍ରକଳ୍ପ ଆରମ୍ଭ କରିବା ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୨୧ ଅନୁଯାୟୀ ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ରହୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ନିଶ୍ଚିତ ଜୀବନଯାପନର ମୌଳିକ ଅଧିକାରର ଉଲ୍ଲଂଘନ ଅଟେ।

ଏହି ଅଧିସୂଚନା ଉଭୟ ସତର୍କତାମୂଳକ ମୂଳତତ୍□ ଏବଂ ସ୍ଥାୟୀ ଓ ସମାନ ଭାବେ ବିକାଶର ବିପରୀତ ଅଟେ ।

୨. ଇ.ଆଇ.ଏ. ପ୍ରକ୍ରିୟାରୁ ପ୍ରମୁଖ ଶିଳ୍ପଗୁଡିକର ବହିଷ୍କାର

ଇ.ଆଇ.ଏ.ର ପରିସରକୁ ଏହି ବିଜ୍ଞପ୍ତିରେ ଅତି ମାତ୍ରାରେ ସଙ୍କୁଚିତ କରାଯାଇଛି ଯାହା ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବିରୋଧାଭାସ କରୁଛି। ଏହି ନୂତନ ନିୟମାବଳୀଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ ହେଉଛି ହେଉଛିଶିଳ୍ପଗୁଡିକର ପୁନଃ ଶ୍ରେଣୀକରଣ ଯାହାକି ଇ.ଆଇ.ଏ. ଅଧୀନରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯାଞ୍ଚ ହେବ। ଇ.ଆଇ.ଏ. ୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନାରେ ବାଲି ଓ ମାଟି ଉତ୍ତୋଳନ, ସୋଲାର ପିଭି ଉତ୍ପାଦନ, କୋଇଲା ଓ ଅଣ-କୋଇଲା ଖଣିଜ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚାଳିଶ ପ୍ରକାରର ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ପୁନଃ ବର୍ଗୀକୃତ କରିଛି, ଯାହାକି ପୂର୍ବ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବ |

ଇ.ଆଇ.ଏ. ୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନାରେ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ମଧ୍ୟ ନୂତନ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ପ୍ରକ୍ରିୟାରୁ ନଦୀଗୁଡିକୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି। ଏଥିପାଇଁ ପୁଞ୍ଜି ଡ୍ରେଜିଂର ସଂଜ୍ଞା ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଛି। ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ପୁଞ୍ଜି ଡ୍ରେଜିଂ ଏବଂ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଜଳପଥର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପ୍ରକଳ୍ପ , ଯାହା ଭାରତରେ ଥିବା ୧୦୦ରୁ ଅଧିକ ନଦୀ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବ, ତାହାକୁ ବି୨ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକରେ ପୁନଃବର୍ଗୀକରଣ କରାଯାଇଛି ଯାହା ପାଇଁ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ନେବା ଆବଶ୍ୟକ। ଏହା ଦ୍ଵାରା ସେମାନେ ଯାଞ୍ଚ ପ୍ରକ୍ରିୟାରୁ ଦୂରେଇ ରହିବେ। ଏହି ପଦକ୍ଷେପ ସିଧାସଳଖ ନଦୀ ପରିବେଶରେ ମିଳୁଥିବା ଅନେକ ଜଳଜୀବଙ୍କ ଜୀବନ ପ୍ରତି ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ, ଯେପରିକି ଭାରତର ଜାତୀୟ ଜଳଚର ପ୍ରାଣୀ, ଗାଙ୍ଗେଟିକ୍ ନଦୀ ଡଲଫିନ୍। ସେହିପରି ନଦୀ ଜଳ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଜୀବିକା ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଏହା ଆବଶ୍ୟକ।

ନୂତନ ଡ୍ରାଫ୍ଟ ଅନୁସାରେ   କେବଳ ବୃହତ୍ତମ ଶିଳ୍ପଗୁଡିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଯାଞ୍ଚ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଶିଳ୍ପଗୁଡିକୁ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନରୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି। ବିଜ୍ଞପ୍ତିରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ଯେ, କେବଳ ବୃହତ୍ତମ ବିଲଡିଂ ଏବଂ ନିର୍ମାଣ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କମିଟିଠାରେ ସୂଚିତ କରାଯିବ। ଏହା ନିୟମ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଗୁରୁତର ଭାବରେ ଦୁର୍ବଳ କରେ । ବହୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ନିର୍ମାଣ ପ୍ରକଳ୍ପର ପ୍ରକ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକୁ ବି୨ ପ୍ରକଳ୍ପ ଭାବରେ ପୁନଃବର୍ଗୀକୃତ କରାଯାଇଛି।

ଏହି ପଦକ୍ଷେପଟି ଉଦ୍ବେଗଜନକ, କାରଣ ନିର୍ମାଣ ଶିଳ୍ପ ହେଉଛି ପ୍ରଦୂଷିତ ଶିଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ ଏବଂ ସହରାଞ୍ଚଳରେ ଏହା ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣ ସ୍ତର ବୃଦ୍ଧିରେ ପ୍ରମୁଖ ଯୋଗଦାନକାରୀ | ଦିଲ୍ଲୀରେ (ଦୁନିଆର ସବୁଠାରୁ ପ୍ରଦୂଷିତ ସହର ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଭାବରେ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଛି), ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣର ୨୮-୩୦ ପ୍ରତିଶତ ନିର୍ମାଣ ସ୍ଥାନରୁ ଧୂଳି ନିର୍ଗତ ହେତୁ ହୋଇଥାଏ। ଭାରତର ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରମୁଖ ସହରରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣର ଉଚ୍ଚସ୍ତରଗୁଡିକ ଜନସ୍□ାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ଭୟଙ୍କର ପରିଣାମ ସହ ଜଡ଼ିତ। ଏହିପରି ଶ୍□ାସକ୍ରିୟାଜନିତ ରୋଗଗୁଡିକ ମଧ୍ୟ COVID19 ମ□ତ୍ୟୁହାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରୁଥିବା ଏକ ଗୁରୁତ୍□ପୂର୍ଣ୍ଣ କାରକ |

ଏପରି ଏକ ସଙ୍କଟ ସମୟରେ, ଭାରତ ପରିବେଶ ନିୟମକୁ ମଜବୁତ କରିବା ସହ ପ୍ରଦୂଷିତ ଶିଳ୍ପଗୁଡିକର ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍□ ସ୍ଥିର କରିବା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ ।

୩. ଜନଶୁଣାଣି ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ବିକୃତ କରିବା

ଇ.ଆଇ.ଏ. ୨୦୦୬ ବିଜ୍ଞପ୍ତିର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହେଲା; ଏହା ନାଗରିକଙ୍କୁ, ବିଶେଷ ଭାବେ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରୂପେ ଭୋଗୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିଛି। ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଜନମତ ମାଧ୍ୟମରେ ସେମାନେ ଯେକୌଣସି ନୂଆ ପ୍ରକଳ୍ପ ବାବଦରେ ନିଜର ମତାମତ ରଖି ପାରିବେ। ଏହା ହିଁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟାର ମୂଳତତ୍□ ଅଟେ ଏବଂ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ପ୍ରଦୂଷଣ ଶିଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍□ ସ୍ଥିର କରିବା ଏକ ଗୁରୁତ୍□ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ଅଟେ।

ଇ.ଆଇ.ଏ. ଅଧିସୂଚନାରେ, ବି୨ ପ୍ରକଳ୍ପ ସହ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେବା ଆଗରୁ ଜନଶୁଣାଣି ପରିଚାଳନା କରିବାରୁ ବହୁ ପ୍ରକାରର ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି। ଏହା ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଅଣଦେଖା କରୁଛି। ଅଧିକନ୍ତୁ, ୫୦ପ୍ରତିଶତ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ଜନଶୁଣାଣିକୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି।

ଜାତୀୟ ସାମରିକ କିମ୍ବା ଜାତୀୟ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଜନଶୁଣାଣି ରୁ ବାଦ ପଡିଛି। ଏଠାରେ ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ ହେଉଛି, ଇ.ଆଇ.ଏ. ଅଧିସୂଚନା ଗୁରୁତ୍□ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକଳ୍ପର ସଂଜ୍ଞା ଦେବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଛି। ରଣନୀତିକ ବିଚାରଧାରା କେଉଁ ପ୍ରକଳ୍ପ ଅଧୀନରେ ରହିବ ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅବିଭକ୍ତ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ପରିବେଶ ପ୍ରଭାବ ଆକଳନର ବାହାରେ ରହିବେ। ଏମିତି ଗୁରୁତ୍□ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକଳ୍ପ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ବିଚାରସୀମାରେ ରହିବ ନାହିଁ। ଏଣୁ ଏଥିରେ ସ୍□ଚ୍ଛତାର ଅଭାବ ରହିବ।

ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ, ମୁଖ୍ୟତଃ ଅସୁରକ୍ଷିତ ସମୁଦାୟଙ୍କୁ ଜନଶୁଣାଣିରୁ ବାଦ ଦେବା ସିଧାସଳଖ ଭାବେ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ସୁସ୍ଥତା ତଥା ଜୀବନ ଜୀବିକା ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବ। ଏକ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଉଦାହରଣ ଯାହା ଆସାମର ବଘଜନରେ ଦେଖା ଯାଇଛି, ସେଠାରେ ଅଏଲ ଇଣ୍ଡିଆ ଲି. ଦ୍ୱାରା ଚାଲିଥିବା ଗ୍ୟାସ ରିଗ୍ ରେ ନିଆଁ ଲାଗିବା ପୂର୍ବରୁ ଅନବରତ ଭାବେ ୧୨ଦିନ ଯାଏଁ ଗ୍ୟାସ ନିର୍ଗତ ହେଉଥିଲା। ନିର୍ଗତ ଗ୍ୟାସରେ ତେଲ ସହ ବିଷାକ୍ତ ଗ୍ୟାସ ଯେପରିକି ମିଥେନ, ପ୍ରୋପେନ ଓ ପ୍ରୋପାଇଲିନ ଅବିରତ ଭାବେ ବହୁଥିଲା ଏବଂ ଏହି ଘନୀଭୂତ ତେଲ ପାଖରେ ଥିବା କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗଭୀର ପ୍ରଭାବ ପକାଇଛି। ପ୍ରଭାବିତ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅସ୍ଥାୟୀ ଶିବିରରେ ଅଲଗାଭାବେ ରଖା ଯାଇଥିଲା। ତେଲ ସହ ଘନୀଭୂତ ନିର୍ଗତ ହେବା ଫଳରେ ପାଖରେ ଥିବା ଆର୍ଦ୍ର ଭୂମି ଓ ଜଙ୍ଗଲରେ ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତି ହୋଇଛି ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକ ଯେଉଁମାନେ ମଗୁରି ଆର୍ଦ୍ରଭୂମି ଉପରେ ମାଛ ଧରିବା ଓ କୃଷି ପାଇଁ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହିବାକୁ ପଡୁଛି। ମଗୁରି- ମୋଟାପଙ୍ଗ ଆର୍ଦ୍ରଭୂମି ଏକ ବିଶ୍□ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପକ୍ଷୀ ସ୍ଥଳ ଏବଂ ଦିବ୍ରୁ ସୈଖୋ□। ଜୀବ ସଂରକ୍ଷଣ ସ୍ଥାନର ଏକ ଅଂଶ ଯେଉଁଠି ଅନେକ ସ୍ଥାନୀୟ ଓ ବିଲୁପ୍ତ ପ୍ରଜାତିର ଜୀବ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ।

ଏହି ପରିଦୃଶ୍ୟ ଡ୍ରିଲିଂ ପାଇଁ ବିସ୍ତାର କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଅଏଲ ଇଣ୍ଡିଆ ଲି. ଜନଶୁଣାଣି କରିବା ପ୍ରକିୟାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଛି ଏବଂ କାହାକୁ ଖାତିର ନ କରି ଏହାକୁ ଇ.ସି. ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି।

ଏମିତିକି ମାନନୀୟ ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟ ବାରମ୍□ାର ଜନଶୁଣାଣି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇ ଆସୁଛନ୍ତି। ଏହାର ଜ୍□ଳନ୍ତ ଉଦାହରଣ ହେଉଛି ଲଫାର୍ଜ ୟୁମିୟମ୍ ମାଇନିଙ୍ଗ ପ୍ରାଇଭେଟ ଲି. ବନାମ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ମୋକଦ୍ଦମା। ଏଠାରେ ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟ ପ୍ରକଳ୍ପର କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ମଞ୍ଚ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି, ଯେଉଁଠାରେ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ପାଇଁ ଜନପରାମର୍ଶ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କରାଯାଇଛି। ସେମାନେ ଏଠାରେ ନିଜର ଅଭିଯୋଗର ପଞ୍ଜୀକରଣ ଓ ସମାଧାନ କରିପାରିବେ।

ଅଂଶ ଗ୍ରହଣକାରୀ ବିକାଶ ପାଇଁ ଜନପରାମର୍ଶ ଗୁରୁତ୍□ପୂର୍ଣ୍ଣ। ପ୍ରକଳ୍ପ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିକାଶ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଅଧିକାର ଏବଂ ସ୍□ର ଉତ୍ତୋଳନ କରିବାର ଏକ ମାତ୍ର ସୁଯୋଗରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବାଦ ଦେବାଦ୍□ାରା ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନଶୈଳୀକୁ ସିଧାସଳଖ ଭାବେ ପ୍ରଭାବିତ କରିବ।

୪. ନାଗରିକମାନେ ଉଲ୍ଲଂଘନ ବିଷୟରେ ବିଚାର କରିପାରିବେ ନାହିଁ

ଇ.ଆଇ.ଏ.ର ଏକ ଜଟିଳ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି, ପ୍ରକଳ୍ପ ବିକାଶକ ଓ ସରକାରୀ ଅଧିକାରୀ ଇ.ଆଇ.ଏ. ଅଧୀନରେ ଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ପରିବେଶ ଉଲ୍ଲଂଘନକାରୀଙ୍କ ଉପରେ ଔପଚାରିକ ଭାବେ ଅଭିଯୋଗ କରିବାର କ୍ଷମତା ଦିଆଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଭାବେ ଭୋଗୁଥିବା ଜନସମୁଦାୟଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଇନାହିଁ। ଏଥିରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ସ୍ଥାନୀୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ଅନ୍ୟ ହିତାଧିକାରୀଙ୍କ ପରି ନାଗରିକମାନେ ଉଲ୍ଲଂଘନକାରୀଙ୍କ ଉପରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଅଧିକାରକୁ ହଟାଇ ଦିଆଯାଇଛି ।

୫. ବ୍ୟାଘ୍ର ଭୂମି ତଥା ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ଓ ସେମାନଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ

ଯଦିଓ, ଇ.ଆଇ.ଏ ଯୋଜନା ପରିସର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକରେ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାକୃତିକ ବାସସ୍ଥାନ ଉପରେ ଗଭୀର ପ୍ରଭାବ ପଡୁଛି, କିନ୍ତୁ ଇ.ଆଇ.ଏ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଏହି ଚିନ୍ତାଜନକ ବିଷୟଗୁଡିକୁ ନିରାକରଣ ଦିଗରେ ବିଫଳ ସାବ୍ୟସ୍ତ

ହୋଇଛି। ଏପରିକି ଅଧିସୂଚନା ଜାରି କରିବା ସମୟରେ ଏହି ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ଧ୍ୟାନ ଦିଆ ଯାଇନାହିଁ । ଏହି ଭୁଲ୍ କାରଣରୁ ଆମେ ଏହାର ଦୁଃପ୍ରଭାବ ସ୍□ରୂପ ଅଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ ବିଲୁପ୍ତହାର ଓ ପ୍ରକୃତିର କ୍ଷୟକୁ ବଞ୍ଚାଇବାରେ ଅସମର୍ଥ ରହିବୁ।

କ. ଐତିହାସିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ, ବିଶେଷଜ୍ଞ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ସମିତି ପାଖରେ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ଉପରେ ପଡୁଥିବା ପ୍ରଭାବକୁ ସମ୍ଭାଳିବା ପାଇଁ ସ୍□ତନ୍ତ୍ର ଅଭିଜ୍ଞତା ନାହିଁ ଏବଂ ଏହି ବିଷୟଟି ଇ.ଆଇ.ଏ. ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ଆସୁଅଛି। ଏପରିକି, ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ, ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାକୃତିକ ଜୈବ ବିବିଧତା ଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପରେ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ସଂରକ୍ଷଣ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନିରୂପଣ କରାଯାଇନାହିଁ।

ଖ. ରେଳପ୍ରକଳ୍ପର ଭିତ୍ତିଭୂମି ଗୁଡିକ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାକୃତିକ ବାସସ୍ଥାନକୁ ବିଭିନ୍ନ ଖଣ୍ଡରେ ଭାଗ କରୁଥିବା ବେଳେ, ବାରମ୍□ାର ରେଳଧକ୍କା ଯୋଗୁଁ ବାଘ, ହାତୀ, ଚିତାବାଘ ପରି ବହୁ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁଙ୍କର ଶୋଚନୀୟ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟୁଥିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରହିଛି। ଉଦାହରଣ ସ୍□ରୂପ, ଜୁଲାଇ ୨୦୧୯ ରେ ଲୋକସଭାରେ ରେଳ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଦ୍□ାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ତଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ ୨୦୧୬ରୁ ଜୁନ ୨୦୧୯ ମଧ୍ୟରେ ରେଳ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ୬୫ହାତୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି। ଏଣୁ ଇ.ଆଇ.ଏ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ସୁସଂଗଠିତ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ଅଭାବଗୁଡିକୁ ପୂରଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ।

ଗ. ପୁନଃର୍ଗଠିତ ପ୍ରକଳ୍ପର ତାଲିକା "ବି ୨" ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ଓ ସାର୍ବଜନୀନ ଶୁଣାଣିରୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି। ଏହି ତାଲିକାରେ ଥିବା ଜାତୀୟ ରାଜପଥ, ରାଜ୍ୟ ରାଜପଥର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଓ ପ୍ରସାରଣ , ଏକ୍ସପ୍ରେସ ରାସ୍ତା, ମଲ୍ଟି ମୋଡାଲ୍ କରିଡ଼ର ଏବଂ କିଛି ରିଙ୍ଗ ରୋଡ଼ ଓ ସମସ୍ତ ଆକାଶ-ରୋପ ମାର୍ଗ ଯୋଜନଗୁଡିକ ବିଜ୍ଞାପିତ ପରିସଂସ୍ଥା ସଂବେଦନଶୀଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ। ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ଭୂମି, ପରିବେଶ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅଞ୍ଚଳ, ଜଙ୍ଗଲ, ଆର୍ଦ୍ର ଭୂମି, ତୃଣଭୂମି, ବନ୍ୟା ଅଞ୍ଚଳ ଓ ମରୁଭୂମି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ। ସୂକ୍ଷ୍ମ ପରିସଂସ୍ଥା ସ୍ଥାନରେ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ଏହା ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ଓ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଶୈଳୀରେ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚାଇପାରେ।

ଘ. ଆଇନ ଉଲ୍ଲଂଘନକାରୀ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରସ୍ତବକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦୃଢ଼ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଓ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକୁ ବନ୍ଦ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ଅଧି ସୂଚନାରେ ଯେକୌଣସି ବା ସମସ୍ତ ଉଲଙ୍ଘନଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍□ାଭାବିକ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିଛି । ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ପରିବେଶ ସଂବେଦନଶୀଳ ଅଞ୍ଚଳର ଉଲ୍ଲଂଘନ କରିବା ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବ୍ୟତିକ୍ରମର ଉଲ୍ଲେଖ ହୋଇ ନାହିଁ ।

ଙ. ଇ.ଆଇ.ଏ. ୨୦୨୦ ଚିଠା ଅଧିସୂଚନାରେ କେବଳ ସେହି ଅଞ୍ଚଳକୁ ସାମିଲ କର ଯାଇଛି ଯାହା ପରିବେଶ, ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଦ୍ୱାରା ପରିସଂସ୍ଥା ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ଅଞ୍ଚଳ ରୂପରେ ଅଧିସୂଚିତ ହୋଇଛି। ଏଥିରେ ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପାରିବେଶିକ ବିଚ୍ଛିନାଞ୍ଚଳ ଯେପରିକି ଉଚ୍ଚ ପରିସଂସ୍ଥା, ଆର୍ଦ୍ର ଭୂମି, ମରୁଭୂମି, ବନ୍ୟାଞ୍ଚଳ, ପଙ୍କୁଆ ଜମି , ହେନ୍ତାଳ ବଣ, ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ପ୍ରାଣୀ ଓ ଉଦ୍ଭିଦ ରହୁଥିବା ଅଞ୍ଚଳ ଓ ଜଳବିଭାଜିକା ଅଞ୍ଚଳଗୁଡିକୁ ସାମିଲ କର ଯାଇନାହିଁ। ଯଦ୍□ାରା ପରିବେଶ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହିସବୁ ଗୁରୁତ୍□ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନଗୁଡିକରେ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁଙ୍କୁ କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚାଉଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକୁ ମଞ୍ଜୁରୀ ଦେବା ସହଜ ହୋଇଯିବ।

ଚ. ଇ.ଆଇ.ଏ ୨୦୨୦ ଅଧିସୂଚନା, ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ପୂର୍ବରୁ, ଜଙ୍ଗଲକୁ ନ କାଟି ଭୂମି ସମତୁଲ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେଇଛି। ଏହାଦ୍ୱାରା ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପରିସଂସ୍ଥା ଯେପରିକି ତୃଣଭୂମି, ହେନ୍ତାଳ ବଣ ଓ ମରୁଭୂମିରେ ଥିବା ଅସୁରକ୍ଷିତ ଜୀବଜନ୍ତୁ ଙ୍କୁ ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତି ସହିବାକୁ ପଡ଼ିବ। ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ବିଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ ପ୍ରାଣୀ ଓ ଅନୁସୂଚୀ - ୧ ପ୍ରଜାତିର ପ୍ରାଣୀ ଯେପରିକି ଗ୍ରେଟ ଇଣ୍ଡିଆନ ବଷ୍ଟଡ, ଫିଶିଂ କ୍ୟାଟ୍, ଲେସର ଫ୍ଲୋରିକାନ, ଓଧ ଏବଂ ଅନେକ ଜଳଚର ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ସୁରକ୍ଷିତ ବାସସ୍ଥଳୀ।

ଛ. ଇ.ଆଇ.ଏ ୨୦୨୦ ଚିଠା ଅଧିସୂଚନାରେ ଯେଉଁ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ତାହା ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପ୍ରସ୍ତାବିତ ପ୍ରକଳ୍ପରେ କରା ଯାଇ ପାରିବ କି ନାହିଁ ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ କର ଯାଇନାହିଁ। ଏହା ଏକ ଗଳାବାଟ ଅଟେ, ଯାହାଦ୍□ାରା ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରସ୍ତାବକଙ୍କୁ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ମିଳିବା ପୂର୍ବରୁ ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରି ପାରନ୍ତି। ଯାହା ଫଳରେ ଦେଶର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଂରକ୍ଷିତ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିଦୃଶ୍ୟ ଓ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ଙ୍କୁ ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚାଇ ପାରେ। ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ଅଧି

ସୂଚନାରେ ଏହା ମଧ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ଉଲ୍ଲେଖ ହୋଇ ନାହିଁ କି ବନ୍ୟଜୀବ ସ୍□ୀକୃତି ବିନା ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ ଭିତରେ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରତିବନ୍ଧ ଅଛି କି ନାହିଁ ? ଯଦ୍□ାରା ଏମିତି ଏକ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରେ, ଯେଉଁଠି ଏହା ଆଇନ ଉଲଂଘନ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଥରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲେ ଚାଲୁ ରହିବ।

ଜ. ଭାରତ ଏକ ଜୈବ ବିବିଧତାର ଗୃହ ଅଟେ। ଯେଉଁଠି ବାଘ, ହାତୀ, ଚିତାବାଘ, ଭାଲୁ ପରି ବ୍ୟାପକ ପ୍ରଜାତିର ଜୀବ ରହିଥାନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କ ଅବାଧ ଚଳପ୍ରଚଳ କରୁଥିବା ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ ବହିର୍ଭୂତ ଜନବସତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାକୃତିକ ସୀମା ବ୍ୟାପି ହୋଇ ରହିଛି। ଉଦାହରଣସ୍□ରୂପ, ଭାରତର ବନ୍ୟ ହାତୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ ବାହାରେ ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି ଓ ୩୦ ରୁ ୪୦ ପ୍ରତିଶତ ବାଘ ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳର ବାହାରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାନ୍ତି, ଯାହାକି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବିପଦଜନକ ଅଟେ। ଅନ୍ୟ ସଙ୍କଟାପନ୍ନ ପ୍ରଜାତି ଯେପରିକି ଓଧ, ଚିତାବାଘ, ଲେସର ଫ୍ଲୋରିକନ, ଗ୍ରେଟ ଇଣ୍ଡିଆନ ବଷ୍ଟଡ ମଧ୍ୟ ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ ବାହାରେ ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି। ଯେକୌଣସି ପରିବେଶ ପ୍ରଭାବ ଆକଳନ ସମୟରେ ମନେରଖିବା କରିବା ଉଚିତ ଯେ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ବିକାଶମୂଳକ ପ୍ରକଳ୍ପ କିପରି ସେମାନଙ୍କ ଜନସଂଖ୍ୟାକୁ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ପ୍ରଭାବ ପକାଉଛି, ଏହାକୁ ଆକଳନ କରିବା ଉଚିତ। ଇ.ଆଇ.ଏର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକଳ୍ପ ବା ଯୋଜନାକୁ ବାଦ ଦେବା ଦ୍□ାରା ଭାରତରେ ଥିବା ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ, ଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଲୋପ ପାଇଯିବ। ବର୍ତ୍ତମାନର ଇ.ଆଇ. ଏ ୨୦୨୦ ଚିଠା ଅଧି ସୂଚନା ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ ବାହାରେ ଏହି ପ୍ରଜାତିମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥିବା ଅଞ୍ଚଳଗୁଡିକୁ ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚାଇ ପାରେ।

ଆମେ ଗଭୀରଭାବେ ଚିନ୍ତିତ ଯେ, ଯେଉଁ ସମୟରେ ଆମ ଦେଶ ଏକ ମହାମାରୀ ଓ ମାନବୀୟ ସଙ୍କଟ ସହ ଲଢେଇ କରୁଛି, COVID 19 ଲକ ଡାଉନ ଜାରି ରହିଛି। ସେ ସମୟରେ ଇ.ଆଇ.ଏ. ୨୦୨୦ ଚିଠା ଅଧିସୂଚନା ଉପରେ ଜନମତ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଅସମ୍ବେଦନଶୀଳ ଅଟେ। ଏହା ସ୍□ତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଅସୁରକ୍ଷିତ ସମୁଦାୟ, ଯେଉଁମାନେ ପରିବେଶର ବିବାଦୀୟ ବିଷୟ ଓ ପ୍ରଦୂଷଣକାରୀ ଯୋଜନାଦ୍□ାରା ପ୍ରଭାବିତ, ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ଅଭାବରୁ ସେମାନେ ଏହି ସୂଚନାରେ ଭାଗ ନେବାକୁ ଅସମର୍ଥ ଅଟନ୍ତି। ଏହି ପଦକ୍ଷେପରେ ପାରଦର୍ଶିତା ର ଅଭାବ ରହିଛି ଏବଂ ଏହା ଅଂଶ ଗ୍ରହଣକାରୀ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ଅବଜ୍ଞା କରୁଅଛି।

ଜଳବାୟୁ ସଙ୍କଟ ଆମ ବିପତ୍ତି ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଆହୁରି ଗମ୍ଭୀର କରିଛି। ଜୁନ ୨୦୨୦ରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଭୂବିଜ୍ଞାନ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଦ୍□ାରା ଏକ ରିପୋର୍ଟ ଜାରି କର ଯାଇଥିଲା। ଯାହାର ଶୀର୍ଷକ ହେଲା, "ଭାରତୀୟ ଭୂଭାଗରେ ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଆକଳନ "। ଏହି ରିପୋର୍ଟ ଚେତାବନୀ ଦେଇଛି ଯେ, ଭାରତୀୟ ଜଳବାୟୁରେ ହେଉଥିବା ତୀବ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନ(ଜଳବାୟୁ ମଡେଲ ଦ୍□ାରା ଆକଳିତ) ଦେଶର ପ୍ରାକୃତିକ ପରିସଂସ୍ଥା, କୃଷି ଉତ୍ପାଦନର ପରିମାଣ ଓ ବିଶୁଦ୍ଧ ଜଳ ସମ୍ପଦ ଉପରେ ସଙ୍କଟ ବଢ଼ାଇବ। ଏହା ସହ ଭିତ୍ତି ସମ୍ରଚନାଗୁଡିକୁ ମଧ୍ୟ କ୍ଷତି କରିବ। ଏହା ଦେଶର ଜୈବ ବିବିଧତା, ଖାଦ୍ୟ, ଜଳ, ଶକ୍ତି ସୁରକ୍ଷା ଓ ସାର୍ବଜନୀନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ଗଭୀର ପରିଣାମକୁ ଦର୍ଶାଉଛି।

ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ, ଆମକୁ ଏହି ବିପତ୍ତି ସହ ଲଢ଼ିବା ପାଇଁ ନିୟମର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଅତିରଞ୍ଜିତ କରି ପ୍ରକାଶ କରିପାରିବା ନାହିଁ। ଆମେ ପରିବେଶ କ୍ଷୟକୁ ତ୍□ରାନ୍□ିତ ହେବାକୁ ଦେଇ ପାରିବା ନାହିଁ। ପ୍ରଦୂଷିତ ପରିବେଶ, ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଯାଉଥିବା ଜୀବଜନ୍ତୁ ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିଦୃଶ୍ୟର ଧ୍ୱଂସ ଯୋଗୁଁ ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ୀଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିବ।

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଛେଦ ୫୧(କ)(ଛ)ରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ଯେ, "ଏହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକଙ୍କୁ ମୌଳିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଯେ ସେମାନେ ଜଙ୍ଗଲ, ହ୍ରଦ, ନଦୀ ଓ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ରହିଥିବା ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶକୁ ରକ୍ଷା କରିବେ ଓ ଏହାର ଉନ୍ନତି କରିବେ ଏବଂ ଜୀବଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୟାଭାବ ରଖିବେ। ଆମେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲୁ ଯେ, ପରିବେଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟକୁ ମନେ ପକାଇ ଦେବାକୁ ପଡୁଛି ଯେ, ଇ.ଆଇ.ଏ ଆଇନ ଏହି ସବୁ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁ।

ଉପରୋକ୍ତ ଚିନ୍ତନକୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖି, ଆମେ ପରିବେଶ,ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି, ଇ.ଆଇ. ଏ. ଚିଠା ଅଧିସୂଚନାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରନ୍ତୁ। ବର୍ତ୍ତମାନର ଆବଶ୍ୟକତା ଏହିକି ଯେ, ଇ.ଆଇ.ଏ ୨୦୦୬ ଅଧିନିୟମକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରାଯାଉ । ଏହା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଉ ଯେ, ପରିବେଶ ନ୍ୟାୟ ଶାସ୍ତ୍ରର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବଜାୟ ରହୁ। ପ୍ରତିକାରକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ, ପ୍ରଦୂଷକ ଋଣ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଏବଂ ନ୍ୟାୟ ଓ ପ୍ରଶାସନିକ ଅନୁମତିରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ରହିବା ଉଚିତ।

ଆମେ ଆପଣଙ୍କୁ ସବିନୟ ଅନୁରୋଧ କରୁକି, ଏହି ପତ୍ରକୁ ସ୍ଵୀକାର କରନ୍ତୁ।

ଆପଣଙ୍କ ବିଶ୍□ସ୍ଥ,

ଜାତୀୟ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ବୋର୍ଡ, ବନ ପରାମର୍ଶଦାତା କମିଟି, ବ୍ୟାଘ୍ର ପ୍ରକଳ୍ପ, ଜାତୀୟ ବାଘ ସଂରକ୍ଷଣ ପ୍ରାଧିକରଣ, ରାଜ୍ୟ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ବୋର୍ଡର ପୂର୍ବତନ ସଦସ୍ୟବୃନ୍ଦ

1. A.J.T. Johnsingh, PhD, Former member, National Board for Wildlife.
Email: ajt.johnsingh@gmail.com
2. Aparajita Datta, PhD, Senior Scientist, Nature Conservation Foundation; Former Member, State Board for Wildlife, Arunachal Pradesh; Former Member, NTCA
Email: aparajita@ncf-india.org
3. Asad Rahmani, PhD (Former Director, Bombay Natural History Society), Scientific Adviser, The Corbett Foundation
Email: rahmani1.asad@gmail.com
4. Biswajit Mohanty, PhD, Former Member, National Board for Wildlife; Secretary, Wildlife Society of Orissa
Email: kachhapa@gmail.com
5. Bittu Sahgal, Editor, Sanctuary Asia; Former Member, National Board for Wildlife.
Email: bittu@sanctuaryasia.com
6. Bonani Kakkar, Former Member, National Board for Wildlife; Founder Member, People United for Better Living in Calcutta (PUBLIC)
Email: public4calcutta@gmail.com
7. Kishore Rithe, Former Member, National Board for Wildlife; Founder, Satpuda Foundation.
Email: rithekishore@gmail.com
8.Meetu Gupta, Member, State Board for Wildlife, Chhattisgarh; Founder Member & Secretary, Conservation Core Society.
Email: conservationcoreindia@gmail.com
9. M Firoz Ahmed, PhD, Scientist F, Aaranyak, Guwahati, Assam; Former Member of the FAC and NTCA, MoEFCC, GoI.
Email: mfa.aaranyak@gmail.com
10. MK Ranjitsinh, PhD, Former Additional Secretary, Ministry of Environment and Forests; Director, Wild Preservation, India
Email: mkranjitsinh@gmail.com
11. Nirmal Kulkarni, Herpetologist, Director, Mhadei Research Center; Member, Goa State Biodiversity Board; Former Member, State Board for Wildlife, Goa
Email: ophidian_nirmal@yahoo.co.in
12. PK Sen, Former Director, Project Tiger
Email: 1941sen@gmail.com
13. Priya Davidar, PhD, Fellow, American Association for the Advancement of Science. Professor (Retired), Pondicherry University. Former member, Tamil Nadu State Wildlife Board
Email: pdavidar@gmail.com
14. Prerna Singh Bindra, Author and Wildlife Conservationist, Former Member, Standing Committee-National Board for Wildlife
Email: bindra.prerna@gmail.com
15.Romulus Whitaker, Co-founder/Trustee, Centre for Herpetology/Madras Crocodile Bank and Agumbe Rainforest Research Station. Former Member, Tamil Nadu State Wildlife Board.
Email: kingcobra@gmail.com
16. Shekar Dattatri, Former Member, National Board for Wildlife
Email: shekar.dattatri@gmail.com

ଅନୁସନ୍ଧାନକାରୀ, ସଂରକ୍ଷଣବାଦୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ସହଯୋଗୀ

17. Madhu Bhaduri, Indian Foreign Service, Former Ambassador of India

mail: madhu.bhaduri@gmail.com
18. Amit Bhaduri, Former Professor emeritus at JNU.
Email: amit.bhaduri@gmail.com
19. M D Madhusudan, Independent Researcher,
Email: mdmadhu@gmail.com
20. Nilanjana S Roy, writer
Email: nilanjanasroy@gmail.com
21. Cara Tejpal, Sanctuary Nature Foundation
Email: caratejpal@gmail.com
22. Pradip Krishen, Writer, ecological restorer
Email: treesofdelhi@gmail.com
23. Brinda Dubey, Secretary, Tiger Haven Society.
Email: brinda.dubey@gmail.com
24. Jairaj Singh, Chairman, Tiger Haven Society
Email: tigerhavensociety@gmail.com
25. Joanna Van Gruisen, Wildlife photographer and Writer
Email: joannavg@gmail.com
26. Raghu Chundawat, Conservation biologist
Email: raghu.baavan@gmail.com
27. Vaishali Rawat, Writer and Conservationist
Email: vaishali.rawat@gmail.com
28. Sumantha Ghosh, Founder, Vanghat
Email: vanghat@gmail.com
29. Nityanand Jayaraman, Writer, Social Activist. Chennai Solidarity Group
Email: nityjayaraman@gmail.com
30. Vishal Sinha, Advocate, Supreme Court of India
Email: vishalfkt@gmail.com
31. Meera Rajesh , Works on restoration of degraded land
Email: meera.rajesh@gmail.com
32. Pranav Capila, Independent Writer and Editor
Email: pranav@secondskin.media
33. Sonia Jabbar, Tea Planter & Conservationist, Nuxalbari Tea Estate, West Bengal
Email: s.jabbar@icloud.com
34. Meghna Banerjee, Executive Director and CEO, Human & Environment Alliance League (HEAL)
Email: banerjee.meghna5@gmail.com
35. Aditya Chandra Panda, Naturalist & Wildlife Conservationist
Email: aditya.spiritofthewild@gmail.com
36. Alok Putul, Journalist, BBC
Email: alokputul@gmail.com
37. Shailendra Singh, PhD, Director (India Program) Turtle Survival Alliance
Email: shai@turtlesurvival.org
38. Anuradha Sehgal, Animal Rights Activist
Email: Anuradha.sehgal@hindustantimes.com
39. Diya Banerjee, Advisor, Human & Environment Alliance League
Email: banerjee.diya@gmail.com
40. M. Yuvan, Independent writer and researcher, Executive Committee - Madras Naturalists' Society
Email: yuvan.aves@gmail.com
41. Shailendra Yashwant, Independent Journalist
Email: shaiyashwant@gmail.com
42.Nandini Velho, PhD, Alumna of the Earth Institute Fellowship, Columbia University.
Email: nandinivelho@gmail.com
43. Sahil Nijhawan, PhD, Independent scholar
Email: sahil.nsit@gmail.com
44. Anisha Jayadevan, Ecologist
Email: anisha.jayadevan@gmail.com
45. Pooja Choksi, PhD Candidate, Columbia University, New York
Email: poojamchoksi@gmail.com

46. Dincy Mariyam, PhD Candidate
Email: dincy.mariyam@gmail.com
47. Arjun Srivathsa, PhD candidate, Wildlife Biologist, University of Florida
Email: asrivathsa@ufl.edu
48. Aritra Kshettry, INSPIRE-Fellow, Department of Science and Technology
Email: aritra.kshettry@gmail.com
49. DV Girish, Wildlife Conservation Activist & Managing Trustee, Bhadra Wildlife Conservation Trust, Chikkamagalauru.
Email: girish422@gmail.com
50. Shreedev Hulikere, Wildlife Conservationist & Managing Trustee, WildCAT-C, Chikkamagalauru
Email: shreedevhulikere@gmail.com
51. Mrunmayee, Wildlife Conservationist, Chikkamagalauru
Email: mrunmayee.amarnath@gmail.com
52.Bijal Vachharajani, children's book author
Email: bijal.tob@gmail.com
53. Girish Punjabi, Wildlife Biologist
Email: girisharjunpunjabi@gmail.com
54. Sikha Hariharan, Research Fellow
Email: sikha.hariharan@gmail.com
55. Raza Kazmi, Independent Writer and Wildlife Historian.
Email: raza.kazmi17@gmail.com
56. Krishnapriya Tamma, Researcher
Email: priya.tamma@gmail.com
57. Priya Singh, Independent Researcher Email:
karnisar@gmail.com
58. Vena Kapoor, Ecologist, Nature Educator Email:
vena.kapoor@gmail.com
59. Pradeep Koulgi, Wildlife biologist, Independent researcher
Email: pradeep.koulgi@gmail.com
60. Mahi Puri, PhD candidate, Wildlife biologist, University of Florida
Email: mahi.puri@gmail.com
61. Prerna Agarwal, Independent researcher Email:
prernaagarwal17@gmail.com
62. Omkar Dharwadkar, Naturalist Email:
omkardhr_27@yahoo.in
63. Anindya Sinha, Professor and Wildlife Biologist, National Institute of Advanced Studies
Email: anindya.rana.sinha@gmail.com
64. Shreya Padukone, Research Associate, NALSAR University of Law
Email: shreya.padukone@gmail.com
65. Arjun Kamdar, National Centre for Biological Sciences, Bangalore
Email: arjunk@ncbs.res.in
66. H S Sathya Chandra Sagar, Indian Institute of Science, Bengaluru
Email: sathyachandrasagar@gmail.com
67. Abhishek Jamalabad, Researcher
Email: abhishek.jamalabad@gmail.com
68. Sutirtha Lahiri, Researcher, IISER Pune Email:
sutirtha1996@gmail.com
69. Ghanashyam GC, Wildlife Conservationist, Chikkamagalauru
Email: ghanuiyer@gmail.com
70. Dhee, Independent Researcher Email:
finddhee@gmail.com
71. Umesh Srinivasan, Assistant Professor, IISc Email:
umeshs@iisc.ac.in
72. Rohan K. Menzies, Researcher, Nature Conservation Foundation
Email: rohanmenzies@ncf-india.org
73. Ritobroto Chanda, MSc Project Student, IISER Tirupati/BVIEER Pune
Email: ritobrotochanda@gmail.com
74. Veera Mahuli, Lawyer

Email: veerasmahuli@gmail.com
75. Rohit Chakravarty, PhD student and bat researcher, Leibniz Institute for Zoo and Wildlife Research, Germany
Email: rohit.chakravarty77@gmail.com
76. Viril Stephen Serrao, MSc project Student, Wildlife Trust of India/BVIEER Pune
Email: virilserrao@gmail.com
77. Leona M Bhuyan, MSc Environmental Sustainability, University of Edinburgh, UK
Email: leonambhuyan@gmail.com
78. Rajeev G C, Software Engineer and Wildlife Conservationist, Chikkamagalauru
Email: rajeevgc@gmail.com
79. Pritha Dey, PhD, Moth biologist, Centre for Ecological Sciences, Indian Institute of Science
Email: dey.pritha126@gmail.com
80. Chintan Sheth, Independent Researcher Email:
chintz604@gmail.com
81. Shivangi Jain, Duke University, Master of Environmental Management
Email: shivangi.jain@duke.edu
82. Rohan Arthur, PhD, Scientist, Nature Conservation Foundation,
Email: rohan@ncf-india.org
83. Vishnupriya Sankararaman, PhD candidate, Penn State University
Email: vus85@psu.edu
84. Rohan Chakravarty, Cartoonist
Email: rohanchakcartoonist@gmail.com
85. Amandeep Kaur Bamrah, Nature Educator, Sanctuary Nature Foundation
Email: amandeepkaurgiran@gmail.com
86. Parvathi K. Prasad, Researcher Email:
parvathi68@gmail.com
87. Hycintha Aguiar, Researcher, BMC Chairperson Goltim Navelim, Goa
Email: a.hycie@gmail.com
88. Arjan Basu Roy, Secretary, Nature Mates Nature Club
Email: naturemates@gmail.com
89. Rithika Fernandes, Ecologist
Email: rithikafernandes@gmail.com
90. Malaika Vaz, Wildlife Presenter and Filmmaker
Email: malaikavaz1@gmail.com
91. Kasturi Saha, PhD student, Center for Ecological Sciences, Indian Institute of Science
Email: kasturisaha@iisc.ac.in
92. Harish Prakash, PhD, Research Associate, Centre for Ecological Sciences, Indian Institute of Science
Email: harishp@iisc.ac.in
93. Sayan Banerjee, PhD student, National Institute of Advanced Studies, Bengaluru
Email: sayan.workspace@gmail.com
94. Priyank Das, MSc Student, SACON Email:
gemini20rimi@gmail.com
95. Shaleen Attre, Wildlife Conservationist Email:
shaleen.attre6@gmail.com
96. Swathi H A, MSc Student, University of Mysore
Email: swathih.a8@gmail.com
97. Manidip Mandal, JRF, ICAR-NBAIR
Email: m.manidip1295@gmail.com
98. Tiasa Adhya, Conservationist, Nari Shakti Puruskar Awardee, 2016
Email: adhyatiasa@yahoo.com
99. Rutuja Dhamale, Researcher
Email: rutuja.dhamale@gmail.com
100. Anup Prakash B, Wildlife biologist Email:
anup.b.prakash@gmail.com
101. Sujan Chatterjee Birdwatcher's Society
Email: birdwatcherssocietyofbengal@gmail.com
102. Mandip Singh Soin, FRGS, Mountaineer, Explorer & Ecotourism specialist
Email: mandipsinghsoin@gmail.com

103. Malaika Mathew Chawla, MSc student, James Cook University, Australia
Email: malaika.chawla@my.jcu.edu.au
104. Subhashini Krishnan, Science teacher Email:
subhashinik009@gmail.com
105. Udisha Saklani, PhD Student, Department of Geography, University of Cambridge
Email: us267@cam.ac.uk
106. Satyajeet Gupta, PhD student, Center for Ecological Sciences, Indian Institute of Science
Email: satyajeetg@iisc.ac.in
107. Pooja Pawar, Research Affiliate, Nature Conservation Foundation, Mysore
Email: pooja@ncf-india.org
108. Ramki Sreenivasan, Conservation India
Email: frogmouth@gmail.com